



ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΑΝΟΙΚΤΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ

Βυζαντινός και Δυτικός Κόσμος

ΤΟΜΟΣ Γ

Γ. ΓΚΟΤΣΗΣ

Μεταρρύθμιση
και Αντιμεταρρύθμιση

Copyright © 2001
Για την Ελλάδα και όλο τον κόσμο
ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΑΝΟΙΚΤΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
Οδός Παπαφλέσσα & Υψηλάντη, 26222 Πάτρα
Τηλ.: (061) 314094, 314206, Φάξ: (061) 317244

ΣΥΝΤΕΛΕΣΤΕΣ ΤΟΥ ΔΙΔΑΚΤΙΚΟΥ ΥΛΙΚΟΥ
του Τόμου
Μεταρρύθμιση και Αντιμεταρρύθμιση

Συντονιστής Επιστημονικού Έργου
Πασχάλης Κιτρομηλίδης

Ακαδημαϊκός Υπεύθυνος της Θεματικής Ενότητας
Γρηγόρης Μολύβας

Συγγραφή **Κριτική Ανάγνωση**
Γεώργιος Γκότσης Περικλής Βαλλιάνος

Επιμέλεια στη Μέθοδο της Εκπαίδευσης από Απόσταση
Ζωή Κατσιαμπούρα, Έλια Λυμπεροπούλου

Επιστημονική Επιμέλεια (Μέρος Β)
Γεώργιος Γκότσης

Γλωσσική Επιμέλεια
Γιάννα Κατσιαμπούρα

Γλωσσική επιμέλεια μετάφρασης (Μέρος Β)
Αλεξάνδρα Μελίστα

Φιλολογικός Έλεγχος
Παναγιώτα Διδάχου

Καλλιτεχνική Επιμέλεια
Νίκος Λεοντόπουλος

Ηλεκτρονική Σελιδοποίηση
Ζαμπία Καζάνα

Συντονισμός ανάπτυξης εκπαιδευτικού υλικού
και γενική επιμέλεια των εκδόσεων

ΟΜΑΔΑ ΕΚΤΕΛΕΣΗΣ ΕΡΓΟΥ ΕΑΠ/1997-2001

ISBN: 960-538-288-1

*Σύμφωνα με το Ν. 2121/1993
απαγορεύεται η συνολική ή αποσπασματική
αναδημοσίευση του βιβλίου αυτού ή η αναπαραγωγή του
με οποιοδήποτε μέσο, χωρίς την άδεια του εκδότη.*

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Πρόλογος	13
-----------------	-----------

ΜΕΡΟΣ Α

ΕΓΧΕΙΡΙΔΙΟ ΜΕΛΕΤΗΣ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1

Το πολιτικό όραμα της χριστιανικής κοινωνίας (societas christiana): ο παπισμός ως δομή εξουσίας	17
--	-----------

Σκοπός.....	17
Προσδοκώμενα Αποτελέσματα.....	17
Έννοιες-Κλειδιά.....	17
Εισαγωγικές Παρατηρήσεις.....	17

Ενότητα 1.1

Οι καταβολές. Η παπική μεταρρύθμιση του 11ου αιώνα.....	19
1.1.1 Η πολιτική θεολογία του πάπα Γρηγορίου Ζ΄.....	19
1.1.2 Ελευθερία της εκκλησίας και χριστιανική κοινωνία.....	21
1.1.3 Η σχέση κοσμικής και πνευματικής εξουσίας έως τον 12ο αιώνα: εδραίωση του μεσαιωνικού παπισμού.....	22

Ενότητα 1.2

Η ιδεολογική θεμελίωση της παπικής θεοκρατίας.....	25
Εισαγωγή.....	25
1.2.1 Η ρωμαιοκαθολική θεώρηση της χριστιανοσύνης.....	25
1.2.2 Η θεωρία περί παπικής μοναρχίας: τα ερείσματα της παπικής εξουσίας.....	27
1.2.3 Οι κοσμικές βλέψεις του παπισμού.....	29

1.2.4 Η θεμελίωση των κοσμικών φιλοδοξιών των παπών.....	30
Σύνοψη	34
Παράρτημα	37
Οδηγός για Περαιτέρω Μελέτη.....	40

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2

Καταβολές της Μεταρρύθμισης.

Η αμφισβήτηση της παπικής απολυταρχίας κατά τον ύστερο ευρωπαϊκό Μεσαίωνα

41

Σκοπός.....	41
Προσδοκώμενα Αποτελέσματα	41
Έννοιες-Κλειδιά	41
Εισαγωγικές Παρατηρήσεις.....	41

Ενότητα 2.1

Η ιδεολογική θεμελίωση της μοναρχικής διακυβέρνησης μετά τον 12ο αιώνα.....

43

2.1.1 Φύση και καταβολές της κοσμικής εξουσίας	43
2.1.2 Οι μεσαιωνικές αντιλήψεις περί βασιλείας	45

Ενότητα 2.2

Η οριοθέτηση εκκλησίας και κράτους στην πολιτειολογική και νομική σκέψη του 14ου αιώνα.....

47

2.2.1 Απαρχές της κοσμικής σκέψης.....	47
2.2.2 Η πολιτική ιδεολογία των αστικών κοινοτήτων	48
2.2.3 Απόψεις περί μεικτού πολιτεύματος στον ύστερο Μεσαίωνα	50
2.2.4 Επιπτώσεις στη διάκριση εκκλησίας και κοινωνίας.....	51

Ενότητα 2.3

Η εκκλησιολογική κριτική της παπικής απολυταρχίας: το κίνημα

περί της συνοδικότητας της εκκλησίας τον 15ο αιώνα.....

56

2.3.1 Η εμφάνιση αρχών λαϊκής διακυβέρνησης.....	56
2.3.2 Η γένεση νέων αντιλήψεων για την εκκλησιαστική οργάνωση.....	57
2.3.3 Ο ρόλος των πιστών στη διοίκηση της εκκλησίας	59
2.3.4 Τα επιχειρήματα των εκπροσώπων του κινήματος περί συνοδικότητας.....	61

2.3.5 Η αντίδραση στη θέση περί συνοδικότητας	62
Σύνοψη	65
Παράρτημα	66
Οδηγός για Περαιτέρω Μελέτη	70

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3

Το πολιτικό ιδεώδες της θρησκευτικής Μεταρρύθμισης κατά τον 16ο αιώνα 71

Σκοπός	71
Προσδοκώμενα Αποτελέσματα	71
Έννοιες-Κλειδιά	71
Εισαγωγικές Παρατηρήσεις.....	71

Ενότητα 3.1

Η πολιτική σκέψη της Μεταρρύθμισης:

οι διδασκαλίες του Λούθηρου και του Καλβίνου	74
Εισαγωγή.....	74
3.1.1 Η έννοια και το περιεχόμενο της χριστιανικής ελευθερίας	74
3.1.2 Η συζήτηση για την ελευθερία της βούλησης και τη θρησκευτική ανοχή.....	76
3.1.3 Το καθήκον της έννομης υποταγής στην εξουσία.....	78

Ενότητα 3.2

Η ριζοσπαστική προτεσταντική σκέψη:

κοινωνική και πολιτική κριτική κατά τον 16ο αιώνα	84
Εισαγωγή.....	84
3.2.1 Οι εκπρόσωποι: ιδέες και τάσεις	84
3.2.2 Επιχειρήματα κατά της τυραννικής εξουσίας: το δικαίωμα αντίστασης.....	86

Ενότητα 3.3

Οι πολιτικές εφαρμογές του προγράμματος της Μεταρρύθμισης	89
Εισαγωγή.....	89
3.3.1 Η Μεταρρύθμιση στην ελισαβετιανή Αγγλία και στην Ολλανδία	89
3.3.2 Το ιδεολογικό πλαίσιο της εξέγερσης των Ουγενότων στη Γαλλία.....	91
3.3.3 Τα επιχειρήματα των Γάλλων καλβινιστών συγγραφέων.....	93

Ενότητα 3.4

Η πολιτική πρόταση της καθολικής Μεταρρύθμισης κατά τον 16ο αιώνα	99
Εισαγωγή.....	99
3.4.1 Ο αγγλικός καθολικισμός: ιδέες και τάσεις.....	99
3.4.2 Τα επιχειρήματα των πρωτεργατών της Αντιμεταρρύθμισης.....	100
3.4.3 Η πολιτική φιλοσοφία των ιησουιτών του 16ου αιώνα.....	101
Σύνοψη	105
Παράρτημα	106
Βιβλιογραφία.....	116
Οδηγός για Περαιτέρω Μελέτη.....	117
Προσάρτημα 1	
Οι κυριότεροι εκπρόσωποι της Μεταρρύθμισης και της Αντιμεταρρύθμισης	118
Προσάρτημα 2	
Χρονολογικός πίνακας: Η ιστορική πορεία του μεσαιωνικού παπισμού προς τη Μεταρρύθμιση	125

ΜΕΡΟΣ Β

ΠΑΡΑΛΛΗΛΑ ΚΕΙΜΕΝΑ

Παράλληλο Κείμενο 1	137
<i>Br. Tierney</i>	
Ελευθερία και μεσαιωνική εκκλησία.....	137
Μετάφραση: Έλλη Μαρμαρά	
Παράλληλο Κείμενο 2	171
<i>Fr. Oakley</i>	
Χριστιανική υπακοή και εξουσία, 1520-1550	171
Μετάφραση: Ελένη-Αίλυ Εξαρχοπούλου	
Παράλληλο Κείμενο 3	205
<i>T.M. Parker</i>	
Ο Προτεσταντισμός και οι διαμάχες σχετικά με την ομολογία της πίστης. Η εξέλιξη και η διάδοση του Καλβινισμού	205
Μετάφραση: Ελένη-Αίλυ Εξαρχοπούλου	

Παράλληλο Κείμενο 4 **249**

M.J. Tooley

Πολιτική σκέψη, θεωρία και πρακτική της ανεξιθρησκίας.....249

Μετάφραση: Έλλη Μαρμαρά

Παράλληλο Κείμενο 5 **279**

T.M. Parker

Παπισμός, καθολική μεταρρύθμιση και χριστιανικές αποστολές279

Μετάφραση: Κατερίνα Λιοσάτου